— Μὰ τότε κάθε μέρα εἶναι τοῦ ἅη δεῖνα καὶ τοῦ ἅη τάδε, πρέπει νὰ τοὺς βαστοῦμε ὅλους;

— Ὄχι, γιατὶ αὐτοὶ δὲν ἔχουνε ἀργία.

— Εἶναι λοιπὸν ἄλλοι περισσότερο καὶ ἄλλοι λιγότερο ἅγιοι; ἢ ἔχουνε κι αὐτοὶ τὴν ἀριστοκρατία τους, καλοὺς ἅγιους καὶ πρόστυχους ἅγιους;

— Δὲν ξέρω, παιδί μου, ἔτσι τὰ ἔχει ἡ ἐκκλησία «Πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα».

Ἂς εἶναι· καὶ γιὰ νὰ μὴ χαλάσουμε τὸ χατίρι τῆς καϋμενίτσας, τῆς γλυκειᾶς μας τῆς μαννούλας, ποὺ τὴν ἔχουμε χαϊδεμένη, τ' ἀφίνουμε στὴ μέση ὅ,τι κι ἂν φτιάνουμε ἀπ' αὐτὰ τὰ χίλια δυὸ μικροπράματα καὶ μικροστολίδια, ποὺ μεταχειρίζεται τὸ ὡραῖον φύλον γιὰ νὰ ἀρίσῃ στὸ ἄσχημον. Δῶ καὶ τέσσερα χρόνια, ἡ μαννούλα μας πήγαινε ἀκόμα στὴν ἐκκλησιά, καὶ ποτὲ δὲν ἄφινε νὰ περάσουν τὰ Φῶτα, χωρὶς νὰ πάῃ νὰ πάρῃ ἁγιασμό. Γύριζε ξαναμένη, ζωηρή, ὀμορφοντυμένη, καὶ μὲ τὸ καπελάκι της ἀκόμη στὸ κεφάλι, ἔβγαζε τὸ μπουκαλάκι μὲ τὸ ἁγιασμένο νερό, κ' ἔφερνε γύρω τὸ σπίτι, ραντίζοντας καὶ ψέλνοντας «Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου σου, Κύριε». «Πλύντε τὰ μάτια σας, πιέτε λιγάκι, σήμερα πίνεται, χύνεται...» Τῆς φιλούσαμε τὸ χεράκι. «Καὶ τοῦ χρόνου, μαννούλα μου, νἄται καλά, νὰ πᾶς νὰ μᾶς φέρῃς τὸν ἁγιασμό». Ἡ εὐκή μας δὲν ἔπιασε Πρόπερσι τὴ βρῆκε μεγάλη ἀρρώστια τὴν πολυαγαπημένη μας καὶ περάσαμε ἀτέλειωτες, σκοτεινὲς καὶ βασανισμένες ὧρες! Μὰ ὁ Θεὸς (ἂς εἶναι δοξασμένος) μᾶς λυπήθηκε καὶ μᾶς τὴν ἔσωσε! Ὅμως πιὰ στὴν ἐκκλησιὰ δὲν πῆγε· δὲν πηγαίνει πιὰ πουθενὰ ἡ μαννούλα μας, γιατὶ τὰ πεδαράκια της δὲν τὴ βοηθᾶνε. Μὰ ὅταν ἦρθανε τὰ Φῶτα, «Δῶσε μου, εἶπε, τῆς ἀδερφῆς μου τῆς Ξανθῆς, ἀπὸ πάνω ἀπ' τὸ ντουλαπι ποὺ τὄχω φυλαμένο τὸ μποτιλάκι μὲ τὸν ἁγιασμό» καὶ πῆρε τὸ μπαστουνάκι της κ' ἔκανε πάλι τὸ γύρο τοῦ σπιτιοῦ.

Φέτος ζήτησε πάλι τῆς Ξανθῆς τὸ μποτιλάκι καὶ μᾶς εἶπε: «Νά, παιδιά μου, πλύντε τὰ ματάκια σας», μὰ δὲ σηκωνότανε ἀπὸ τὴν πολυθρόνα της. Ἀνησύχησα, γιατὶ τὴν εἶχα ἰδεῖ κουρασμένη ἀπ' τὸ πρωΐ.

— Μὰ πῶς, μαννούλα μου, δὲ θὰ ἁγιάσῃς σήμερα;

— Δὲν ἔχω τὸ κουράγιο, παιδί μου.

— Ὄχι, ὄχι, πρέπει· ἔλα πάρ' τὸ μπαστουνάκι σου, κοκώνα μου, κ' ἐγὼ σὲ βαστῶ.

Σηκώθηκε, μὲ τὸ μπαστουνάκι στόνα χέρι, τὸ μποτιλάκι στἄλλο, ἔκανε τὸ γύρο τοῦ σπιτιοῦ κ' ἔψαλε: «Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου σου, Κύριε»... Ἡ φωνίτσα της εἶτανε πιὸ ἀδύνατη, πιὸ σβυσμένη καὶ λαχανιασμένη. Κ' ἐνῶ ἐκείνη ραντίζε τὸ χαλὶ μὲ τὸν ἁγιασμό, ἐγὼ στηρίζοντάς την ἀπὸ πίσω, τὸ ράντιζα μὲ τὰ δάκρυά μου. Δάκρυα πίκρας, γιατὶ τὴν ἔβλεπα ἔτσι σκυφτή, δάκρυα εὐγνωμοσύνης στὸ Θεό, ποὺ τὴν ἔβλεπα ἀκόμα, καὶ δάκρυα παρακάλιου, νὰ μπορέσῃ νὰ κάνῃ καὶ τοῦ χρόνου στὰ Φῶτα τὸ γύρο τοῦ σπιτιοῦ, καὶ ἂς εἶναι καὶ μὲ τὸ μπαστουνάκι της.

Η ΣΤΑΧΤΟΠΟΥΤΑ

ΤΗΣ ΛΥΓΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΕΙΛΙΝΟΥ

Ἀργοκυλάει τὰ θολὰ νερά του τὸ ποτάμι
κοιμᾶται μέσ' τὶς καλαμιὲς τὸ φιλντισένιο δείλι
κι ἀπ' τὸ καλύβι ἕνας ψαρᾶς κρατώντας τὸ καλάμι
ψαρεύει... Τί μεθυστικὰ ποὺ τραγουδοῦν οἱ γρύλλοι!...

Κ' ἐμεῖς ἀπὸ τ' ἀντικρυνὸ περνώντας ἀκρογιάλι
μιλοῦμε γιὰ τὶς ἄνοιξες τῶν χρόνων ποὺ θἀρθοῦνε
μ' ἕνα καλάμι ἕνας ψαρᾶς θἄρχεται τότες πάλι
καὶ θὰ ψαρεύει... Μ' ἄραγες ποιοί τότες θὰ περνοῦνε;!..

Σμύρνη.

ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΣ

Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΣ*)

§ 3

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΣ

Τὸ κοινωνικὸ ζήτημα, ποὺ ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ἕως τὸν Μόρους, τὸν Καμπανέλλα καὶ τὸν Ρουσσώ, καὶ ἀπὸ τοὺς Σαινσιμωνικοὺς ἕως τὸν Μὲρξ καὶ τὸν Μπέρνσταϊν ἔχει διανύσῃ πολύμορφην ἐξέλιξι, τείνει σήμερα νὰ γίνῃ αὐστηρὴ ἐπιστήμη ὑπὸ τὴν μορφὴ τοῦ κοινωνισμοῦ. Εἴδαμε ὅτι ὁ κοινωνισμός, ὡς νεώτατη μορφὴ τοῦ κοινωνικοῦ ζητήματος, κρύβει ζήτημα νέου πολιτισμοῦ, εἶναι δηλαδὴ σὲ τελευταίαν ἀνάλυση αὐτὸ τὸ πρόβλημα τῆς ὑπάρξεως. Τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα δὲν ἡσυχάζει προτοῦ φθάσῃ σὲ μιὰ τελευταίαν, ἀνώτατη συνθετικὴ ἀρχὴ τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς. Ὅπως γιὰ τὸ πλῆθος τῶν φυσικῶν φαινομένων ἀναζητεῖ τὸ πρῶτο καὶ τελευταῖον αἴτιο, ἐπὶ τοῦ ὁποίου βασιζόμενο νὰ συναρμολογῇ μιὰν ἁρμονικὴν εἰκόνα τοῦ εἶναι καὶ τοῦ γίνεσθαι τῶν φυσικῶν στοιχείων, ὅμοια κάνει καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, διὰ τὸν κύκλον τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως, ποὺ διαπλάττει τὶς σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον. Ὁ κοινωνισμὸς λοιπόν, ποὺ βέβαια πρῶτ' ἀπ' ὅλα σκοπεῖ τὴν ἐνίσχυση τῶν οἰκονομικῶς ἀδυνάτων, δὲν εἶναι μόνο σύστημα οἰκονομικῶν θεωριῶν, ἀλλὰ καθάπτεται καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας καὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας, καί, ὡς ἐκ τῆς οὐσίας του, κάθε κλάδου τοῦ ἐπιστητοῦ. Ὅπως ὀρθὰ λέγει ὁ de Amicis, «τὸ κοινωνικὸ ζήτημα ἐγγίζει ὅλες τὶς ἐπιστήμες, ὅπως ὁ ὠκεανὸς ἐγγίζει ὅλες τὶς ἠπείρους».(1)

Σήμερα ὅμως ἡ εἰδυλλιακὴ περίοδος τοῦ κοινωνισμοῦ ἔχει περάσῃ. Ὁ κοινωνισμὸς ἔχει φθάσῃ σὲ τέτοιο βαθμὸν ὡριμότητος, ὥστε δὲν τοῦ ἀρκεῖ πλέον τοῦ πάθους ἡ συμβολή. Θέλει πιὰ τὰ αἰσθήματα ἐκφραζόμενα εἰς ἰδέες, ἀπαιτεῖ εἰς τὴ φωνὴ τῶν πόνων τοῦ λαοῦ ν' ἀπαντᾶμε μὲ γοργὴ κ' ἐπίμονην ἔρευνα διὰ τοῦ νοῦ. Ἀπαιτεῖ ἐργασία μὲ κριθμούς, γιατὶ ὁ ἐργάτης, ὁ ἀποχειροβίωτος, ποὺ γιὰ τὴ συντήρηση τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του δὲν ἔχει παρὰ δυὸ χέρια κ' ἕνα κεφαλι, χρειάζεται γρήγορη βοήθεια. «Ἀφότου ὑπάρχουν κυριαρχοῦσες καὶ κυριαρχούμενες ταξεις, λέγει ὁ Bernstein, ὑπῆρξαν καὶ πολιτικοὶ καὶ φιλόσοφοι. καὶ ἐνθουσιασμένοι ἰδεάτες ποὺ ἐπρότειναν κοινωνικὲς μεταρρυθμίσεις πρὸς ἀλάφρωση ἢ καὶ κατάργηση τῆς ἐκμετάλλευσης. Ἂν κανεὶς θελήσῃ νὰ περιλάβῃ ὅλες αὐτὲς τὶς προσπάθειες εἰς τὴν ἔννοια κοινωνισμός, τότε ὁ κοινωνισμὸς εἶναι παλαιὸς ὅσο καὶ ὁ πολιτισμός. Ἂν ὅμως στηριχθοῦμε σὲ μερικὰ βεβαιότερα γνωρίσματα ἀπὸ τὸν ἁπλὸ πόθο μιᾶς κοινωνικῆς κατάστασης ἁρμονίας καὶ γενικῆς εὐημερίας, τότε ὁ σημερινὸς κοινωνισμὸς ἔχει μὲ τὸν κοινωνισμὸ μιᾶς ὁποιασδήποτε ἄλλης ἐποχῆς μόνο τοῦτο τὸ κοινὸν ὅτι εἶναι, ὅπως ἐκεῖνος, ἡ ἀντανάκλαση τῆς ἰδιαίτερης φύσεως τῶν ἀγώνων τῶν τάξεων τῆς ἐποχῆς του. Παντοῦ ἡ διασκευὴ τῆς κοινωνίας εἰς τὴν ὁποίαν ἐφύτρωσε δίνει εἰς τὸν κοινωνισμὸν τῆς ἐποχῆς τὸ ἐντύπωμά της»(2).

Στὴν ἀρχὴ αὐτῆς τῆς πραγματείας εἴπαμε πῶς ἀντιλαμβανόμαστε τὴ σημερνὴ κατάσταση τῶν κοι-

*) Κοίταξε ἀριθ. 311, 317 καὶ 322.

(1) «Lotte civili» p. 55.

(2) Ed. Bernstain, «Ferd. Lassalle und seine Bedeutungin der Geschichte der Sozialdemokratie.»

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Η ΚΟΥΛΙΑ ΤΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΥ*)

Καὶ τώρα τὸ χτένι του βρήκε ἄξαφνα τὸν κόμπο ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸ πρόσμενε κ' ἐκεῖ ποὺ τὸν πονοῦσε ἀληθινά. Ἡ μαραμένη ὄψη τῆς κόρης του, θαμένη μὲς τὴ μαύρη φορεσιά, τὸν ἔσφαξε μὲς τὴν καρδιὰ μόλις τὴν εἶδε ποὺ τ' ν προσδέχτηκε δειλή, ταπεινωμένη στὸ κατόρλι τῆς κούλιας του, ἡ μαρτυρικὴ ζωή της ἔπειτα ἐκεῖ μέσα, ποὺ, ὅσο κι ἂν τὸ γύρευε, δὲν τοῦ ξέφυγε τὸ μάτι του, τοῦ ξύπνησαν μὲς τὴν ψυχὴ μαζὶ μὲ τὸ συμπόνεμα καὶ κάποιο βάρος. Αὐτὸ μαζεύονταν στὸ σύγνεφο, ποὺ ἔβλεπε στὸ μέτωπό του ἡ Φρόσω κ' ἔρριχνε τὴν ἀφορμή του ὅλη ἀπάνω της. Ὁ Θώμος Κρανιὰς τὴν ὥρα ποὺ ἡ κόρη του γονατισμένη μπρός του τοῦ γύρευε μὲ δάκρυα νὰ τὴ συμπαθήσῃ, δὲν ἔνιωθε μόνο τὸν πόνο τοῦ πικτέρα σ' ἕνα δυστυχισμένο τέκνο, μὰ κατιτὶ περσότερο, κάτι ποὺ ἡ κόρη του δὲν τὸ φαντάζονταν. Αἰσθάνονταν βαθιά του πὼς κι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔπρεπε νὰ γονατίσῃ μπρὸς σὲ κάποιον καὶ νὰ γυρέψῃ τὰ συμπάθια του. Κάπως ἀόριστο ἦταν αὐτὸ τὸ αἴσθημα, ἀξεδιάλυτο κι ὁμιχλιασμένο· τοῦ Θώμου Κρανιὰ δὲν τοῦ ἄρεζαν τὰ ξεμπροστιάσματα τόσο μὲ τοὺς ἄλλους, ὅσο καὶ μὲ τὸν ἑαυτό του. Ἦταν τὸ φυσικό του τέτιο. Μόνο ἡ συχωρεμένη, ποὺ τὸ γνώριζε καλὰ αὐτὸ τὸ φυσικό, μόνο ἡ κυρὰ Θώμενα, ἂν ζοῦσε τώρα, θὰ μυρίζονταν μὲ τάλαθευτο ἔνστιχτό της ἀπ' τὴν πρώτη στιγμὴ ποὺ πατησε ὁ ἄντρας της στὸ σπίτι του, τί πασχίζει νὰ σωπάσῃ τούτος μέσα του, τί ἀδυναμίες τῆς γενιᾶς του ξύπνησαν μακριά της. Ὅσο κι ἂν ἦταν φυσικὲς αὐτὲς οἱ ἀδυναμίες καὶ γιὰ τὸ Θώμο Κρανιά, ὅπο κι ἂν δὲν ἔκαμε ποτέ του τὴ δοκιμὴ νὰ τὶς νικήσῃ, ἡ ψυχή του σήκωνε πάντα μιὰ ἀνταρσία ἀδύνατη. Μὰ ἡ ἴδια εὕρισκε πάλι μέσα της τὴ δύναμη νὰ τὴν πνίγῃ. Γι' αὐτὸ δὲν ἄρεζε στὸ Θώμο Κρανιὰ τἀντίκρυσμα κατάματα μὲ τὴν ψυχή του· τοῦτο θρέφει τὸν πόλεμο· μονάχα ἡ λησμονιὰ τὸν πνίγει. Καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ γύρευε νἀπλώσῃ τὸν πέπλο της στὴ θύμησῃ τῆς κόρης του, σὰ νάθελε νὰ ρίξῃ λίγες δίπλες του καὶ στὴ δική του. Πολλὰ εἶχε κ' ἤθελε νὰ ξεχάσῃ κι αὐτὸς καὶ πρώτα πρώτα ἐκείνη τὴ στιγμὴ τὴ δυστυχία τῆς κόρης του. Πρὶν τοῦ τὸ ξεστορίσῃ ἐκείνη, τὸ αἰσθάνθηκε μονάχος του πὼς εἶχε χρέος νὰ τὴ λύτρωνε τὸ ἐλάχιστο ἀπ' τὴ βασανισμένη της ζωὴ στὴν κούλια. Ὅσες φορὲς ἔπεφτε ἀπάνω της τὸ μάτι του, ἡ ἔγνια αὐτὴ τοῦ πρόβαλε στὸ νοῦ Κ' ἡ καρδιά του μέσα ἔκλαιε. Ἀλλὰ – «ἀναθεμα τὴν ὥρα ποὺ ἀποφάσισε νὰ χωριστῇ ἀπ' τὴ συχωρεμένη», ἀναστέναζε πάλι βαθιά του καὶ ξεθύμαινε. Ὅ,τι αἰσθάνονταν γιὰ μια στιγμὴ ὁ Θώμος Κρανιὰς τὸ αἰσθάνονταν εἰλικρινὰ γιὰ νὰ τὸ λησμονήσῃ ἔπειτ' ἀπὸ λίγο μὲ τὴν ἴδια εἰλικρίνεια.

Κ' ἔτσι τὸν εἴδαμε ὕστερα ἀπὸ τὴ συγκίνηση ποὺ τοῦ ἔδοσαν οἱ θρῆνοι τῆς κόρης του, νἀρθῇ τὸ μεσημέρι γελαστὸς ξανὰ στὴν κούλια του. Παρόμοια, ἀνάμεσα ἔγνιας καὶ χαρᾶς, πέρασαν κ' οἱ ἄλλες μέρες ποὺ ἔμεινε κοντὰ στὴ φαμελιά του. Ἂς ἔχῃ δόξα ὁ Θεός, οἱ φίλοι του περίσσευαν στὴν πόλη κ' ἔτσι μποροῦσε νὰ περνάει τὶς περισσότερες ὧρες ἔξω ἀπὸ τὴν κουλια. Ἐκεῖνο ποὺ ἤθελε πρώτα καὶ κύρια νἀποφύγῃ ἦταν τὸ νὰ ξαναμείνῃ μόνος

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 326.